

Nr 220.

Av herr **Lindblom m. fl.**, om upphävande av skyldigheten för ägare av vissa äldre fastigheter att förse hustaken med skyddsanordningar m. m.

Tidens lösen är sparsamhet och återhållsamhet på olika områden. Ej minst inom byggnadsväsendet ha statsmakterna strävat efter att regleringsvägen hålla nere investeringarna. Ett område, där nog en del ytterligare skulle kunna göras i den riktningen, utgöres av de föreskrifter som reglera byggnadsväsendet, främst byggnadsstadgan och olika kommunala byggnadsordningar. Här finnas tvivelsutan en del bestämmelser, som skulle kunna revideras i besparingssyfte, utan att viktigare intressen bleve lidande.

I det följande vilja vi begränsa oss till att rikta uppmärksamheten på ett par paragrafer i byggnadsstadgan, som, om de få förbli i gällande kraft, komma att framtvinga en betydande engångsinvestering under åren 1951 och 1952. Vi syfta här på de år 1944 tillkomna föreskrifterna om skyldighet för ägare av vissa äldre fastigheter att förse hustaken med skyddsanordningar. Ifrågavarande föreskrifter infördes genom en kungörelse den 26 maj 1944 i 59 § av den då gällande byggnadsstadgan den 20 november 1931 och ha sedermera i oförändrat skick överförts till 71 § av 1947 års byggnadsstadga.

Uti 71 § av byggnadsstadgan föreskrives sålunda följande: 1 mom. Byggnad skall, i den mån det erfordras, vara försedd med takluckor eller andra öppningar för uppstigning på taket. — — — 2 mom. Byggnad, vars höjd överstiger 8 meter, skall, där ej Konungen för viss stad annorlunda förordnar, tillika förseas med hållfasta och varaktiga anordningar till skydd mot olycksfall vid arbete å taket, därvid skall gälla följande.

1. Tak, som lutar 1: 4 eller mera, skall förseas med nockräcke av stadigt järnrör i lämpliga fästianordningar. Räcket skall vara beläget omkring 15 centimeter från takytan samt vid ena sidan av och i jämnhöjd med taknocken. Är genom taknocken skorsten eller liknande anordning uppdragen, skall vid dennas nedre sida anordnas nockräcke eller runt densamma anbringas skorstensband med handgrepp.

2. Å tak, som lutar 1: 4 eller mera, skall därjämte vid takfoten eller takbrott antingen anordnas ståndränna eller annan rännanordning, som läm-

nar stadigt fotfäste eller ock utföras snöräcke, dock att snöräcke icke bör anordnas vid vinkelrännas utlopp eller eljest, om därigenom större snöanhopning kan uppstå.

3. Är å tak, som har en lutning av 1:4 eller mera, taknocken belägen mer än en meter från uppstigningsöppning, skall järnsteg anbringas mellan denna och taknocken eller, om uppstigningsöppningen endast är avsedd för förbindelse med skorsten, mellan öppningen och skorstenen. Är å sådant tak avståndet i sidled mellan skorsten, som skall rensas av skorstensfejare, och närmaste uppstigningsöppning större än en meter, skall mellan denna och skorstenen takbrygga utföras med en bredd av minst 25 centimeter.

4. Takfönster med större dageröppning än 60×80 centimeter samt lanterniner skola, om de uppskjuta mindre än 35 centimeter över takytan, upptill och vid sidorna omgärdas med skyddsräcke av minst 75 centimeters höjd. Överstiger takfönstrets eller lanterninens bredd 4 meter, skall räcket framdragas även vid nedre sidan.

Ljusbrunn skall omgivas med räcke eller annan skyddsanordning med en höjd av minst 75 centimeter.

3 mom. Avvikelse från bestämmelserna i 1 och 2 mom. må medgivas av byggnadsnämnden, då särskilda skäl äro därtill.

Uti 178 § av byggnadsstadgan föreskrives vidare: Bestämmelserna i 71 § 1 mom. första stycket samt 2 mom. skola gälla även i fråga om byggnader, för vilka byggnadslov beviljats före denna stadgas ikraftträdande, därvid skall iakttagas, att föreskrivna åtgärder skola vara utförda senast den 1 juli 1949, därest ej Konungen annorlunda bestämmer, samt att byggnadsnämnden skall övervaka bestämmelsernas tillämpning och göra för ändamålet erforderliga besiktningar.

Genom kungörelse den 28 augusti 1948 har Kungl. Maj:t förordnat, att i fråga om byggnader, för vilka byggnadslov beviljats före den 1 juli 1944, skola de i 178 § byggnadsstadgan avsedda åtgärderna vara utförda senast den 1 juli 1952.

I det följande komma vi endast att syssla med bestämmelserna, i vad de avse dessa äldre byggnader, för vilka byggnadslov meddelats före den 1 juli 1944. I fråga om byggnader, som nyuppföras, utgöra ifrågakarande skyddsanordningar en relativt obetydlig detalj i det hela, vartill hänsyn kan tagas redan vid konstruktions- och ritningsarbetet. Dessa byggnader tillkomma ju också successivt och uti ett genom byggnadsregleringen kvoterat antal varje år. Annorlunda förhåller det sig med de äldre byggnaderna. Här föreligga understundom svårigheter att konstruktivt anpassa anordningarna till byggnaderna. Ytterst få äldre byggnader ha försetts med skyddsanordningarna. Det gäller här att under 1951 och förra delen av 1952 forcera fram anordningarna på tiotusentals hus i landet. Detta innebär en engångsinvestering av okänd storleksordning. Med all sannolikhet

kommer en väsentlig andel av arbetskraft och material inom byggnadsbranschen att tagas i anspråk för detta ändamål; detta gäller i synnerhet rör- och plåtslageribranschen.

Man får nog också räkna med att i samband med dessa skyddsanordningar större takreparationer allmänt komma att igångsättas, vilka eljest kanske kunnat anstå några år. Rent tekniskt går det nämligen i många fall icke att utföra skyddsanordningarna utan mer eller mindre omfattande förstärkningsarbeten och reparationer å själva taken.

Det skulle vara av stort intresse att ha tillgång till en statistik, utvisande antalet hus inom olika samhällen som beröras av bestämmelserna och vilka kostnader skyddsanordningarna komma att medföra. I detta ämne har man nu endast att gissa sig fram. Med all sannolikhet får man för hela landet räkna kostnaderna i tiotals miljoner kronor.

Kungl. Maj:t har tydligen känt en viss tveksamhet inför spørsmålet, eftersom Kungl. Maj:t, såsom tidigare berörts, den 20 augusti 1948 medgivit uppskov med bestämmelsernas ikraftträdande för de äldre fastigheterna intill den 1 juli 1952. Den förnämsta anledningen härtill kan väl förmodas ha varit hänsyn till rådande material- och arbetskraftsvårigheter.

Man har nu att fråga sig: Är det välbetänkt att under nuvarande ansträngda ekonomiska läge lägga ner dessa kostnader å arbetarskyddet i gamla hus, som i många fall äro bestämda att inom en snar framtid rivras? Är egentligen behovet av arbetarskydd just nu så mycket större än tidigare? Även om arbetsförhållandena icke äro tillfredsställande för skorstensfejare, plåtslagare m. fl. arbetargrupper, så ha ju dessa kategorier dock en mycket stor vana och rutin, när det gäller att undvika riskerna. Och, i all synnerhet, svarar verkligen nyttan av åtgärderna mot kostnaderna?

Om vi först se till nyttan av åtgärderna, så är denna ganska omstridd (se propositionen 211/1947 s. 125). Vissa mycket omdömesgilla myndigheter ha på sin tid ansett de ifrågavarande bestämmelserna olämpliga ur nyttosynpunkt. Härom ha vi, såsom icke experter, givetvis icke någon egen uppfattning. Vi konstatera endast, att nyttan är omstridd. Denna nytta, i den mån den existerar, kan icke direkt taxeras i penningar. Det skulle emellertid vara intressant att på denna punkt få en statistik över, låt oss säga, de olycksfall i arbete under tiden efter den 1 juli 1944, som inträffat under arbete å hustak men som skäligen finge antagas ej hava hänt, om de ifrågavarande bestämmelserna varit helt genomförda även på de äldre husen. Att en sådan statistik icke kan bli exakt är en given sak, men en approximativ uppskattning skulle vara av stort värde.

Man ställer sig här frågan: Om nu denna kapitalinvestering skall göras, vore det då icke lämpligare att bygga nya bostäder för lika många miljoner kronor? Vi ha ju i våra städer och samhällen en skriande bostadsbrist, som vi hittills ej haft resurser att avhjälpa.

En annan fråga: Vem skall betala skyddsåtgärderna? Eftersom stats-

bidrag i någon form ej ställts i utsikt är svaret givet: Fastighetsägarna få betala.

Då blir nästa fråga: Skola fastighetsägarna få rätt att taga ut kostnaden i form av ökade hyror? Här om kan man naturligtvis, rent principiellt sett, ha delade meningar. Å ena sidan är det väl naturligt, att fastigheternas räntabilitet icke skall försämrans genom detta tvångsåläggande: denna synpunkt motiverar, att kostnaderna få uttagas genom ökade hyror. Å andra sidan ha hyresgästerna icke den minsta nytta av åtgärderna, och de komme säkerligen att mycket kraftigt reagera mot varje krav på hyreshöjning av sådan anledning. För vår del räkna vi med att hyresvärdarna icke skola få rätt att uttaga kostnaderna i form av ökade hyror.

Om vi således besvara den sistberörda frågan nekande, uppkommer automatiskt en ny frågeställning: Om fastighetsägarna icke få räkna kostnaderna för skyddsåtgärderna som förräntningsbart investeringskapital, att successivt uttagas i form av ökade hyror, kan man icke undgå att medgiva dem rätt att i skattechänseende hänföra kostnaderna till fastighetsunderhållet. Detta i sin tur medför ett sänkt skatteunderlag. Med nuvarande skattesatser får nog sägas, att det betyder, att stat och kommun få i form av minskade skatteintäkter bidraga med en icke ringa del i kostnaderna för skyddsåtgärderna. Sannolikt är här något tiotal skattemiljoner i farozonen.

Nu angivna förhållanden göra det enligt vår mening motiverat att taga spörsmålet om bibehållande av de ifrågavarande arbetarskyddsbestämmelserna, såvitt gäller äldre byggnader, under förnyad omprövning. Härvid synes vara särskilt önskvärt att få till stånd en åtminstone approximativ kalkyl av kostnaderna. En sådan kalkyl skulle till äventyrs vara möjlig att åstadkomma genom en hänvändelse till byggnadsnämnderna i våra städer, köpingar och municipalsamhällen. Har man väl fått fram en sådan kostnadssumma, torde de skattemässiga konsekvenserna icke vara så svåra att överblicka. Häremot får man sedan väga arbetarskyddsintresset. I det föregående ha vi uttalat önskemålet om en närmare statistisk utredning även i denna del.

I avbidan på utredningen synes böra utfärdas föreskrift om ytterligare anstånd efter den 1 juli 1952 med utförandet av de ifrågakomna arbetarskyddsåtgärderna. Om sådant anstånd icke omedelbart medgives, kan nämligen utredningen komma att föregripas genom att en mängd fastighetsägare igångsätta åtgärderna.

Under åberopande härav hemställles,

att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte, efter den närmare utredning som må finnas nödig, förelaga omprövning av frågan om fortsatt giltighet av 71 och 178 §§ byggnadsstadgan,

såvitt avser byggnader, för vilka byggnadslov beviljats före den 1 juli 1944, samt att, i avbidan å nämnda omprövning, Kungl. Maj:t måtte *medgiva förlängt anstånd* efter den 1 juli 1952 med fullgörande av de i berörda paragrafer avsedda åtgärderna.

Stockholm i januari 1951.

E. A. Lindblom.

John Björck.

Axel Mannerskantz.